

POSTANOWIENIE

20 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 20 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa R. D.
przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi [...] Urzędu Skarbowego
w Lublinie
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej R. D.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 29 sierpnia 2022 r., I ACa 367/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powodowi niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 29 sierpnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie na skutek apelacji pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z 23 listopada 2020 r., którym zasądzone na rzecz powoda R. D. od pozwanego kwotę 220 539,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 19 lipca 2019 r. do dnia zapłaty, i oddalił powództwo w całości.

Ustalono, że decyzją z 14 marca 2017 r. Naczelnik [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie określił powodowi wysokość zobowiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych za rok 2011. Powód nie uiścił należnego podatku za ten rok. Na podstawie wskazanej decyzji wyegzekwowano od powoda łącznie 220539,36 zł. Ostatecznie po ponownym rozpatrzeniu sprawy, poprzedzonym kolejnymi decyzjami administracyjnymi i wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z 10 października 2018 r. Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Lublinie decyzją z 11 marca 2019 r., stwierdził, że decyzja z dnia 14 marca 2017 r. obarczona jest wadą, gdyż została wydana z naruszeniem przepisów o właściwości miejscowej, odmówił jednak stwierdzenia jej nieważności z uwagi na upływ terminu przedawnienia. Wyrokiem z 20 września 2019 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Lublinie oddalił skargę powoda na decyzję Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Lublinie z 13 maja 2019 r. utrzymującą zaskarżone przez powoda rozstrzygnięcie z 11 marca 2019 r. w mocy. Powód bezskutecznie żądał od pozwanego zapłaty kwoty 220 539,36 zł z tytułu odszkodowania związanego z jej wyegzekwowaniem.

Sąd odwoławczy stwierdził, że skarżący powinien był sam uregulować należność obciążająca go z mocy ustawy. Podkreślił, że należało ocenić, czy wydana w sprawie decyzja administracyjna miała charakter deklaracyjny, czy konstytutywny oraz jakie byłyby skutki w przypadku wydania decyzji o charakterze deklaracyjnym przez właściwy miejscowo urząd skarbowy. Sąd Apelacyjny uznał, że nie doszło, do powstania szkody majątkowej po stronie powoda, która byłaby wywołana wadliwą decyzją administracyjną. Sąd stanął na stanowisku, że uszczerbek w majątku powoda rozumiany, jako wydatkowanie środków finansowych, wynikający z obowiązku podatkowego, zaistniałby bez względu na to, jaki organ wydałby decyzję określającą wysokość zaległości podatkowej powoda. Podkreślił także, że korzyści majątkowe uzyskane sprzecznie z prawem nie korzystają z ochrony tegoż prawa.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie oraz art. 361 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i nieuznanie związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym działaniem organu (wadliwą

decyzją) a szkodą polegającą na zubożeniu powoda”, a także naruszenie przepisów postępowania, czyli: „art. 170 oraz 171 p.p.s.a poprzez ich niezastosowanie i nieuznanie związania Sądu Apelacyjnego wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 10 października 2018 r., (...), jak również wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 20 września 2019 r. (...); „art. 128 o.p. poprzez jego niezastosowanie i nieuznanie związania decyzją Dyrektora Izby Administracji Skarbowej w Lublinie z dnia 11 marca 2019 r., stwierdzającą wadę decyzji Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie z dnia 14 marca 2017 r. (...); „art. 18a o.p. i uznanie, iż powód zmienił miejsce zamieszkania w trakcie roku podatkowego (...); „art. 244 i 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny wartości dowodowej wadliwej decyzji Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie z dnia 14 marca 2017 r. (...).”

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na jej oczywistą zasadność.

W odpowiedzi na skargę pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Naczelnika [...] Urzędu Skarbowego w Lublinie zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie poprzez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sposób w jaki należy prawidłowo uzasadnić wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania był przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego.

Skarżący nieskutecznie powołał się na przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a zatem na oczywistą zasadność skargi.

Uzasadnienie wniosku opartego na tej przyczynie przyjęcia skargi do rozpoznania wymaga przedstawienia argumentacji prawnej zmierzającej do wykazania kwalifikowanego, ewidentnego naruszenia powołanych w skardze przepisów prawa, możliwego do stwierdzenia bez merytorycznej analizy zaskarżonego orzeczenia oraz podstaw kasacyjnych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z 5 października 2007 r., III CSK 216/07, nie publ. i z 11 sierpnia 2011 r., IV CSK 163/11, nie publ.); przekonanie o wystąpieniu tej przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu tak rozumianej „oczywistości” zasadności skargi. Uzasadnienie wniosku nie może sprowadzać się do powtórzenia, choćby w zmodyfikowanej postaci, podstaw kasacyjnych bądź ich uzasadnienia ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności.

Uzasadnienie wniosku powoda nie odpowiada tym wymaganiom, gdyż sprowadza się do przedstawienia argumentacji odpowiedniej dla uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Skarżący nie wskazał, które przepisy - jego zdaniem - miałyby doznać oczywistego naruszenia oraz na czym ewentualnie oczywistość ta miałyby polegać. Obszerne wywody skarżącego stanowią jedynie typową dla uzasadnienia zarzutów kasacyjnych polemikę ze stanowiskiem Sądu odwoławczego. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że uzasadnienie podstaw skargi i uzasadnienie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania, to dwa niezależne elementy skargi, które pełnią różne funkcje i nie mogą być ze sobą utożsamiane ani traktowane zamiennie, a prawidłowe ich sformułowanie wymaga przedstawienia odmiennej i właściwej dla każdego z nich argumentacji prawnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52). Mając to na uwadze, należy także stwierdzić, że skarga powoda jest dotknięta poważną wadą, gdyż nie tylko brak w niej argumentów wskazujących na jej oczywistą zasadność, lecz w istocie także argumentów, które miałyby stanowić uzasadnienie większości sformułowanych w skardze zarzutów. Powód w części skargi mającej stanowić jej uzasadnienie wprost informuje, że

wszystkie argumenty mogące znaleźć w nim „wyraz” znajdują się w treści uzasadnienia przesłanek dotyczących przyjęcia skargi do rozpoznania, a zatem nie ma potrzeby ich powielania, co oznacza w istocie brak uzasadnienia większości zarzutów. W ramach uzasadnienia skargi można jedynie znaleźć niedopuszczalne w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. argumenty kwestionujące ustalenia Sądu odwoławczego odnośnie do zmiany miejsca zamieszkania powoda oraz lakoniczne odwołanie się do jednego z orzeczeń Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Należy również zwrócić uwagę na częściową nieskuteczność powołania podstaw kasacyjnych, zważywszy, że powód zamiast wyraźnego wskazania nazw aktów prawnych, których przepisy miały zostać naruszone, posłużył się jedynie skrótami literowymi, co mogłoby nastąpić w zasadzie jedynie w odniesieniu do kodeksów. Skarżący zatem nie tylko nie mógłby wykazać oczywistej zasadności skargi, lecz także zasadności nie mającej takiego kwalifikowanego charakteru.

Niezależnie od powyższych uwag o charakterze formalnym, trzeba też zauważyć, że z art. 361 § 2 k.c. wynika, iż zakres zobowiązania sprawcy do naprawienia szkody jest wyznaczony przez adekwatny związek przyczynowy, czyli sprawca odpowiada w granicach normalnych następstw działania lub zaniechania, z których szkoda wynikła (art. 361 § 1 k.c.). Normalnymi następstwami zdarzenia, z którego wynikła szkoda, są następstwa, jakie tego rodzaju zdarzenie jest w ogóle w stanie wywołać i w zwyczajnym biegu rzeczy, a nie tylko na skutek szczególnego zbiegu okoliczności, z reguły je wywołuje. Natomiast anormalne jest następstwo, gdy doszło do niego z powodu zdarzenia niezwyklego, nienormalnego, niemieszczącego się w granicach doświadczenia życiowego, na skutek nadzwyczajnego zbiegu okoliczności, którego przeciętnie nie bierze się w rachubę. W granicach normalnego, zwykłego przebiegu zdarzeń odpowiedzialność za szkodę może powodować nie tylko przyczyna bezpośrednio ją wywołująca, lecz także dalsza, pośrednia, chyba że jej następstwa pozostają w tak luźnym związku przyczynowym, iż ich uwzględnienie wykraczałoby poza normalną prawidłowość zjawisk, ocenianą według doświadczenia życiowego i aktualnego stanu wiedzy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2006 r., III CSK 135/05, nie publ.).

Związek przyczynowy należy pojmować jako obiektywne powiązanie ze sobą zjawiska nazwanego przyczyną ze zjawiskiem określonym jako skutek. Istnienie

związku przyczynowego jako zjawiska obiektywnego jest determinowane okolicznościami faktycznymi konkretnej sprawy. Koncepcja adekwatnego związku przyczynowego przyjmuje, że następstwa normalne badanej przyczyny nie muszą stanowić jej skutków czasowo „bezpośrednich”, bowiem obowiązek odszkodowawczy powstaje zarówno w przypadku prostych powiązań kauzalnych, jak i bardziej złożonych, w których relacje kauzalne są wielocłonowe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CK 298/05, nie publ.).

Przyjmuje się, że legalne alternatywne zachowanie sprawcy występuje wówczas, gdy zostanie wykazane w sposób dostatecznie pewny, iż w wypadku niedopuszczenia się naruszeń ważących na braku legalności, czyli zgodności z prawem pierwotnego zachowania sprawcy zostałyby zrealizowane inne, zgodne z prawem, zachowanie sprawcy, które w swych konsekwencjach doprowadziłoby do takich samych lub mniejszych skutków jak pierwotne zachowanie sprawcy, gdyby było zgodne z prawem, co ma wpływ na istnienie szkody, ewentualnie na jej wysokość. Zdarzenie, które zostało pozbawione możliwości wystąpienia lub oddziaływania, wskutek rzeczywiście działającej przyczyny, jest określane w doktrynie jako przyczyna zapasowa albo rezerwowa (*causa superveniens*).

Początkowo w orzecznictwie przeważał pogląd, że sprawca szkody nie może skutecznie powoływać się na możliwość powiązania skutków szkody z przyczyną rezerwową (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 października 1973 r., III PZP 26/73. OSNCP 1974, nr 5, poz. 84 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1974 r., II PR 61/74, OSPiKA 1974, nr 9, poz. 195 i z dnia 19 września 1997 r., III CKN 140/97, nie publ.). W późniejszych judykatach nastąpiła jednak zmiana, aczkolwiek stanowisko Sądu Najwyższego nie jest w tej materii jednolite. Część orzecznictwa stanowi kontynuację dotychczasowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2014 r., I CSK 419/13, nie publ.). W wyroku z dnia 14 października 2015 r., V CSK 708/14 (nie publ.), Sąd Najwyższy wskazał, że powołanie się na możliwość wyrządzenia analogicznego uszczerbku w wypadku, gdyby w miejsce wadliwej zapadła legalna decyzja, nie może być skuteczne, gdy rzeczywiste zachowanie sprawcy stanowiło naruszenie normy mającej zapobiegać tego rodzaju zachowaniu i w ten sposób wyrządzonej szkodzi. Wyłączona jest zatem dopuszczalność powołania się przez pozwanego na możliwość wyrządzenia

poszkodowanemu takiej samej szkody innym własnym działaniem legalnym, którego nie przeprowadził, mimo braku ku temu przeszkód, uzyskując pożądaný wynik przez działanie bezprawne. Jednocześnie Sąd podkreślił, że chodzi o sytuację, w której bezprawne działanie sprawcy uwolniło sprawcę od przeprowadzenia sformalizowanego, uregulowanego odrębnymi przepisami, przewidującego dla poszkodowanego procesowe środki ochrony jego prawa.

Według innego kierunku orzeczniczego wydanie decyzji administracyjnej z naruszeniem prawa nie przesądza jeszcze o odpowiedzialności odszkodowawczej sprawcy. W takim przypadku decyzja nadzorcza stwierdzająca wydanie decyzji z naruszeniem prawa wiąże sąd cywilny wyłącznie w zakresie istnienia przesłanki bezprawnego zachowania sprawcy, ale nie decyduje o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego między wadliwą decyzją a szkodą. W konsekwencji sąd powinien ustalić, czy szkoda powstałaby również, gdyby została wydana decyzja zgodna z prawem lub zaistniałoby inne zdarzenia, którego skutki byłyby równoważne z zaistniałym w wyniku wydania wadliwej decyzji stanem, z tym że musi zachodzić hipoteza granicząca z pewnością, że ta alternatywna decyzja lub zdarzenia miałyby miejsce (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2004 r., II CK 433/02, nie publ.). W ten nurt orzeczniczy wpisuje się także stanowisko wyrażone w tezie do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2021 r., I CSKP 107/21 (nie publ.), w której wskazano, że punktem wyjścia dla oceny skuteczności powołania się przez sprawcę wadliwej decyzji na tzw. przyczynę rezerwową jest stan z chwili wydania tej decyzji w kontekście pewności wystąpienia zdarzenia, którego skutki byłyby równoważne ze stanem zaistniałym w wyniku wydania wadliwej decyzji.

W tej sytuacji, skoro w orzecznictwie funkcjonuje koncepcja alternatywnego legalnego zachowania sprawy szkody, w kontekście przyczyny rezerwowej, to nie może być mowy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w rozumieniu opisanej wyżej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 §

1 k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1109), zaś w zakresie odsetek w oparciu o art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614), a także przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.). Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki (§ 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie - jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r. poz.1964).

[SOP]

[ms]